

Mmemme Qmabe Dịka Ejije Qdinaala na Nkalaha: Ka o dị Taa

¹Ogbu, Levi Chibuzo

University of Nigeria, Nsukka, Enugu, State

ogbulevichibuzo@gmail.com

²Mpamugo, Emmanuel Emenike,

University of Agriculture and Environmental Sciences,

Umuagwo, Imo State

empamugo4@gmail.com

Umjedemede

Nchocha a lebara anya na mmemme omabe dika ejije Qdinaala na Nkalaha: ka o di taa, o lebakwara anya n'agumagu, agumagu odinaala, nakwa ejije odinaala n'ihi na nke a bu otu n'ime alaka agumagu odinaala nke nchocha a ndi nchocha mere gbara mgborogwu na ya. O lebakwaziri anya na mmemme omabe dika mba ndi ozọ si eme ya. Nchocha a lebara anya na ndi bu ndi Nkalaha na ufodu mmemme e jiri mara ha. Udi nchocha a gbasoro mee nchocha a bu nke nkowa. E ji usoro nsere nke ebumnuche wee hoputa ndi a gbara ajuju. Usoro e si nweta njiatule e ji mee nnyocha bu site n'ajuju onu a gbara ndi okenye asato site nonumara anọ mejuputara Nkalaha. Ndi nchocha lebakwara anya na mmemme omabe n'oge gboo ma jiri ya tulee ka o di taa na Nkalaha. Ha lebakwara anya n'uru mmemme omabe bara na ndu ndi Nkalaha. N'ikpeazu, ndi nchocha choputara na e nweela otutu mgbanwe ndi batarala na mmemme omabe

n'oge ugbo a ma buru nke chere ya aka mgb. Ha tunyere elo n'ihe ndi a ga-eme iji mee ka mgbanwe ndi a ghara ibu oke odachi n'odinihu.

Okpurukpu Okwu: Agumagu, Ejije odinaala, Omabe, Nkalaha

Mkpelite

Agumagu bu oru nka nke mmadu na-esite na ya egosi echiche ya gbasara udiri ihe na usoro obibi ndu ndi mmadu n'uju ha. O bu ihe omumu di okputorokpu ma gbasakwaa gbasana mba uwa niile. Nke a mere mba di ichie ichie jiri nwee agumagu nke ha. Okafo (2008) kwara agumagu dika ihe e cheputara n'echiche gbasara ndu, bu nke metutara ihe ndi a na-ahu anya; nke e jiri asusu nka na nke a piri aka n'uzo ekwumekwu, ederede, na mmeghari ahu wee ziputa n'udi ejije, iduuzi ma o bu abu. Agumagu metutara ihe niile a na-eme n'elu uwa mmadu bi nke gunyere: ekpemekpe, mgbasa ozi, alumalu, ochichi obodo, agumakwukwo, njem, azumahia, azomndu, enwemenwe na otutu ihe ndi ozo. Mbah na Mbah (2007) kwara agumagu dika ihe niile e dere ede n'akwukwo nke na-eziputa ndu na nhuru uwa mba. N'iga n'ihu, Nwadike (1992) kwara agumagu dika oru nka nke sitere n'echiche puta ma buru nke e si na ya egosiputa ma na-ahu ndu, ebimndu, na akparamaagwa nke e ji asusu puru ichie wee biputa ma o bu deputa. Agumagu di uzo abuo. Ha bu agumagu odinaala na agumagu ugbo a. Dika o siri metuta nchocha a, ndi nchocha lebara anya n'agumagu odinaala.

Agumagu odinaala bu agumagu di okputorokpu, e ji onu ekwuputa ma o bu aguputa ya, o si n'aka ndi nna nna anyi ha ruo anyi aka. Na nkwa Okebalama (2003), agumagu odinaala

gunyere akukọ odinaala, abụ niile a na-abụ n'ọnu, akukọ ifo, ilu, akpaalaokwu, agwugwa na okwu nka niile e nwere n'Igbo, bụ nke e ji ọnu nkịtị ekwuputa. Agumagu odinaala di ụzọ atọ. Ha bụ ejije, abụ na akukọ. N'ihị nchọcha a, ndị nchọcha lebara anya n'ejije odinaala.

Ejije bụ njije mmadụ na-ejije ekere ma ọ bụ ihe na-emegasi n'ụwa n'ụdị igwu egwu, iru ọrụ, ibu agha, ime njem, okpukpere, ikwa ozu tumadi ihe ndi ozo a na-eme na ndu. Holden (2008) kowara ejije dika ọrụ nka juputara na nneghari ahụ, na-eme ka mmadụ na-eme omume ka ọ bụ onye ma ọ bụ ihe ọ bughị. Ejije odinaala nwere oge puru iche e ji eme ya dika n'oge emume ma ọ bụ ọ danye na mkpa. A naghị eme ya mgbe niile, ebe niile ma ọ bụ mgbe ọ bula ọ soro onye ma ọ bụ ndi. Ozo, ejije odinaala bụ ihe diiri oha obodo ma ọ bụ otu. O dighi ka ikpo oga na ihe ndi ozo ndi mmadụ nwere ike ibido mewe mgbe ọ soro ha.

Ka o sila di, nchọcha a gbadoro ukwu na mmemme omabe nke bụ otu n'ime ụdị mmemme mmonwu e nwere n'ala Igbo. Mmonwu bụ ọrụ nka ma burukwa ụzọ kachasi ndi Igbo na ndi mba Afrika ndi ozo si eziputa mmeko ndi di ndu na ndi nwuru anwu. Site na mmonwu, mmadụ, mmadụ na-egosi mgbanwe nke mmuo. N'otutu ụzọ, ọ bụ ndi okpu na ndi egede loghachitere n'ụwa maka otutu mmemme nke ha na ndi di ndu so na-emekorita. Onyeneke (1987) kowara na ihe niile no n'awuru bụ mmonwu. O kowara na mmonwu niile agaghị adi otu ụdị ma ọ bụ zaa otu aha n'ihị na nkụ di na mba na-eghere mba nri. Omabe n'aka nke ya bụ otu nzuzo nke onye na-abughị onye otu ahụ agaghị anwa anwa gaa nso ma ọ bụ sonye na mmemme ya site n'igba tumadi igu egwu omabe. O bughị obodo niile n'ala Igbo na-eti ma ọ bụ eme mmemme omabe. Ufodu obodo na-eme mmemme omabe n'ala Igbo

gunyere: ndi Imufu n'Enugwu Ezike di na Nsuka na ndi Nkanu no n'okpuruochichi steeti Enugwu. A bja na steeti Ebonyi, ndi na-eme mmemme omabe gunyere: ndi Mgbo nke di n'ime obodo Ohaukwu, ndi Ezillo, ndi Nkalagu, ndi Umuhuali, ndi Amaezu, ndi Obeagu na ndi Nkalaha nke dacha na kansulu Ishielu. Otu ihe di mkpa banyere otu obodo ndi a a kporo aha si eme mmemme omabe bu na, ogbodi, ya bu onye na-abaghi omabe daa iwu omabe, a si na o meruola omabe. Obodo ndi a anaghi eme mmemme omabe kwa afọ o bula. A na-enwe afọ omabe. O bu oru diiri ndi otu omabe ikwu mgbe omabe ga-alota n'oge bu afọ ya. Nkwado ha na-adị egwu maka nke a. Ohaobodo ga-amakwa na mmemme omabe eruwela n'ih i nkwado ndi so n'otu a na-akwado. O na-abu ihe obi uto nye ohanaze. E nwekwaziri ama ebe a ga-anọ mee mmemme a, obodo o bula nwere nke ha. Nke a wee buru iji wee kowaputa na mmemme omabe bu ejije, nke gosiri na a ga-emeriri ya na obom ma o bu n'elu nkwago. A ga-enwekwa ndi nkiri, nke mejuputara ndi so n'otu omabe na ndi na-esoghi. Mgbe oge ruru, atama omabe na-ama okwa maka obibia omabe n'ejiji ya puru ichi, ga-agbazu obodo, jiri mma agha na-apia n'akpukpo anu, oza ebule, na-eti omabe ee! omabe! ogbodi puo n'uzo.

N'ih i na mmemme omabe bu ihe ukwu, mputa ya abughi ihe a na-eme n'oku n'oku. Ogigara ije omabe na-abu ije nwayo na ije nganga. Ka o na-azonye ukwu bu ka o na-ama oju ya n'ala, igosi ike na ebube ya. Omabe o bula nwere onye na-ekporo ya ego. Mputa ha na-adị n'usoro. Nke o bula agaghi aputa mgbe oge ya na-erubeghi. Naani ihe ha ga-eme bu nke atama ha gwara ha mee ma buru nke di n'iwu ha bu nke mmadu nkiti n'apughi ima beelu so ma i so n'otu omabe.

Nkalaha dīka obodo na-eme mmemme ọmabe

Ọtụtụ ndị ọkammụta tūmadi ndị nchọcha dī ichie ichie agbaala mbọ ichọputa ka obodo a bụ Nkalaha siri malite ma nweta onwe ha ebe ha bi taa. Walter (2007) na nchọcha ya ọ kpọrọ “X-raying the Nkalaha man”, kọwara na ndị mbụ tọrọ ntọala na Nkalaha si mpaghara steeti Kogi bụ Idah. Nkwenye ndị a gbara mgbọrọgwū site n’ajụjụ ọnụ ọ gbara ichie Edeoga Nnaji Nwannaji bụ onye bụkarịchara okenye na Nkalaha mgbe ọ na-eme nchọcha ya. Nke a mere Nkalaha jiri nwere aha a “Nkalaha ida ji m okoogu”, nke na-egosi na ha si Idah na steeti Kogi wee lọta. Nchọcha a kọwara na nwoke mbụ a si Idah lọta Nkalaha bụ Okoogu. O nwekwaziri ụmūnne abụọ ndị bụ Okoto na Mgbaleke. Okoto bụ Umuhualị, Okoogu bụ Nkalaha ebe Mgbaleke bụ Amaezu. Taa, obodo ndị a dī n’ime kansulū Ishielu na steeti Ebonyi. Ime obodo anọ mejupụtara Nkalaha. Ha bụ: Ụmụlesha, Amaezegba, Amokwe na Amegu. N’agbanyeghi ọtụtụ mmemme ndị Nkalaha nwere gunyere: Iru mgbede, Ọnwa asatọ, Ekpe na ndị ọzọ, nke a kachasi anụ aha ya bụ mmemme ọmabe nke bụ ebe nchọcha a hiwere isi. Otu n’ime ndị a gbara ajụjụ ọnụ bụ Celestine Nshi (Eze mmụọ) kọwara na mmemme ọmabe na Nkalaha si Nsuka bịa. Nke a mere na ụfọdụ ndị okenye tūmadi ndị so n’otu a ma bụrụ ndị na-anụ asụsụ ọmabe kwenyere na ọ bụ asụsụ Nsuka ka ọmabe Nkalaha na-asụ. Nke a na-egosi na mmemme ọmabe na Nkalaha tọrọ ntọala ya na Nsuka.

Na Nkalaha, ọmabe bụ otu nzuzo. Naanị ụmụ nwoke ndị okenye na ụmụ okorobia na-aba na ya. Ụmụaka na ụmụ nwaanyị anaghị eso na otu a. Ọ bụkwazi arụ ka nwaanyị bịa ọmabe nso n’ihi na ụfọdụ n’ime ha na-ebu ọgwụ n’ahụ.

Mmemme a bụ ndị na-eke arụsị na-eme ya. Nke a mere ndị nọ n'otu a jiri kwenyesie ike na ihe niile nọ n'awurụ bụ ọmabe. Nkalaha nwere ọmabe dị iche iche nke ụnyere: Oji mfu, Alukọbịa, Ọgbachi, Ugadovu, Ofuanyigu ọha, Uvudike, Omeegu, Ike erugu, Nwogbodo, Ọmabe itu, Uroko, Ekpuru ose, na ọtụtụ ndị ọzọ.

Ụfọdụ eserese ọmabe ndị a:

Ọmabenaechegbọ

Ovungwongwo

Nwogbodo

Okoroojii

Ekpara omabe Ovungwongwo na Omabenaechegbo n'ogbo

Omabenaechegbo na Nwogbodo Atama na Ovungwongwo

Mbunuche nchocha

Mbunuche nchocha a n'izugbe bu iweputa mmemme omabe dika ejije Odinaala na Nkalaha na otu o di taa.

Mbunuche nchocha a kpom kwem gunyere:

Ichoputa otu ndi Nkalaha si eme mmemme omabe.

Ichọputa uru mmemme ọmabe bara na ndụ tūmadi ọmenaala ndi Nkalaha.

Nchọcha a hụrụ anya

Ọtutu ndi nchọcha emeela nchọcha banyere emume ndi Igbo di iche iche. Ubaku (2013) mere nchọcha n'orụ Owu na Okorosha na-arụ n'iri ji ndi Awọ-Ọmamma. Mbunuche nwamadi a bu inyocha orụ Owu na Okorosha na-arụ n'emume iri ji ohuru ndi Awọ-Ọmamma mgbe a lusiri agha Biafra tumadi ka o siri metuta Awọ-Ọmamma na Amiri. Na nchọputa nchọcha ya, o kowara na n'agbanyeghi nsogbu na ogbaghara niile a na-enwe n'Awọ-Ọmamma, emume a ka na-aga n'ihu n'iweta udo.

N'aka nke ozo, Afocha (2012) mere nchọcha ichọputa ka okpukperechi ndi uka siri metuta emume Ọmaliko ndi Abatete. Mbunuche nchọcha ya bu ichọputa ka mbata uka n'Abatete siri gbanwee emume Ọmaliko, ya na ichọputa otu e si eme emume Ọmaliko n'oge gboo na n'oge ugbo a. O chọputara na mbata ndi uka n'Abatete kewara okpukperechi ndi obodo ha nke mere ka ufodu ndi mmadu hapu okpukperechi Odinaala ha ma soro uzọ ndi uka. Nke a mere na ufodu ndi Abatete kporo emume Ọmaliko asi ma kwenyesie ike na okpukpere ndi isi ocha.

Ozo, Echeruo (1973) mere nchọcha banyere mmemme Odo dika otu n'ime emume ndi Akụ na-eme iyi kwalite ọmenaala ha. O kowara na akorogwa e ji eme mmemme Odo ka e liri n'usoro nchujaja mgbe a na-emeputa ya. Nwamadi a chọputakwara na ndi Igbo tumadi mba Afrika emebeghi ihe ndi Grik merela banyere ejije ha, ya bu iwebata ichu aja na ndu ma nye ya onodu kwesiri ya. Echeruo kwenyere na o bu

mgbe e mere nke a ka ndị Igbo nwere ike ikọwa nhụrụ ụwa ha dika o iri metụta mmemme ndị Igbo tumadi nke ndị Afriika.

N'ikpeazu, Ugonna (1981) mere nchọcha banyere mmọnwu Ebuna dika e si emeputa ya n'Ozubulu nke di na steeti Anambara. Nwamadi a choputara na mmemme mmọnwu mejuputara ma juputa n'ejije nke gbadoro ukwu n'omenaala mba Afriika. O kowakwara na obom ma o bu ebe nkwago a ga-anọ meputa emume mmọnwu ahụ bu ama Odinaala egwuregwu na ejije oloroohu. O gosiri ndi nkiri. Ugonna kowaziri na mbem, olu na egwu a na-agu mgbe a na-emeputa emume a juputara n'akorogwa agumagu. N'ezie, oru nchọcha ndi a e nyochara n'elu na nchọcha nke a a na-eme ugbo a yitere n'ihia na ha niile na-eleba anya n'ihe gbasara emume ndi Igbo, mana ndiche di n'etiti ha bu na o nweghi nke lebara anya na mmemme omabe dika ejije Odinaala na Nkalaha na ka o di taa, nke bu isiokwu nchọcha a.

Usoro nchọcha

Udi nchọcha a gbasoro wee mee nchọcha a bu nke nkowa. Ude (2018) kowara udi nchọcha a dika nchọcha nke a turu anya na onye na-eme nchọcha ga-akowa nke oma otu ihe siri di. Ndi nchọcha jiri usoro nsere nke ebumnuche wee hoputa ndi okenye asato (8) site n'onumara anọ mejuputara Nkalaha. Mmmadu abuo n'otu onumara. Onumara anọ ndi a bu: Umulesha, Amaezegba, Amagu na Amokwe. Usoro e si nweta njiatule e jiri mee nnyocha bu site n'ajuju onu a gbara ndi okenye asato ndi a.

Mmemme omabe na Nkalaha n'oge gbao

Nke a bụ otu n’ime mmemme kachasi na Nkalaha. A na-eme ya n’usoro. O bughị afọ niile ka a na-eme mmemme a. O bụrụ na e mee ya n’afọ a, a ga-anọ abụọ ọzọ tupu e mee ya ọzọ na Nkalaha. N’afọ ahụ a ga-eme ya, ọkụ ekwe ndị obodo ga-akụ ekwe na Nkalaha gbaa gburugburu ma gwa ha maka nłọta ọmabe dika eze mmụọ (Atama) siri zie ya. Mgbe nke a gasiri, a ga-amalite njem a site n’igọ mmụọ nke ga-edubata ndị otu a ma kwadebe ha nke ọma maka mmemme ọmabe. Nkalaha kpọrọ nke a “O chiye enya ma”. Nke a gachaa, ọmabe alaa n’oke ọhia. A ga-amara umụ nwaanyị tumadi ogboduru ndị ọzọ ọkwa ka ha ghara itinye isi n’oke ọhia ndị ahụ gbara Nkalaha gburugburu. Nke a bụkwazi ohere ndị otu ọmabe nwere isuchasi awurụ ọmabe ndị a maka mmemme nke dī n’ihu nke mmadu nkiti na-apughị ihu beelū sọ ndị nọ n’otu a. Nke a gachaa, ọmabe ga-esi n’ala ndị mmụọ lọta dika nkwenye ndị Nkalaha nọ n’otu a siri dī. Ubochị afọ ka ọmabe Nkalaha na-alọta beelū sọ “Alukobia” bụ ubochi orie ka ọ na-alọta. Ubochị ahụ ọ ga-alorute ka ọ ga-akpọ ubo. N’ubochi nkwo ka a ga-emezi mmemme ọmabe nke afọ ahụ n’uju ya. Ubochị nke abụọ ga-abụ mkpuru ubochi anọ ọzọ ma bụkwa ubochi nkwo na-esota nkwo e mere mmemme ọmabe, ọ ga-alorutezi ulo. Malite ubochi ahụ, umụ nwaanyị na ogboduru niile nọ na Nkalaha ga-ebelata otu ha si aga ije abali n’ihi na ọmabe ga na-ehekwa obodo n’abali maka ndi ojoo tumadi umu nwaanyị ndi o na di achọ di.

Mgbe gboo na Nkalaha, e nwere otutu nkwanye ugwu ndi nọ n’otu na-akwanyere ọmabe nke gunyere n’ebe nchuaa ha nke eze mmụọ (Atama) ga-anọ n’isi ya, ha na-erikota dika umunne, o nweghi onye ma ọ bụ ndi na-atu ibe ha egwu n’ihi nsi na aja. Ndi nna nna anyi ha na-asopuru ọmabe ma dobe iwu ya nke ọma. Nke a mere na ọmabe na-emere ha ihe niile ha rioro ya dika nkwenye ha siri dī.

Afọ ọ bụla a ga-eme mmemme ọmabe, n'ọnwá mbụ n'afọ ahụ ka a ga-eme ya. Ọmabe na-anọ ọnwá isii tupu ọ laghachi na be ndi mmuo ebe o siri bia dika nkwenye ndi so n'otu a siri di. Na mgbe gboo, mmemme ọmabe ilaghachi na-adị n'usoro nke gunyere: isiri ya okpa, ichuru ya nta, izuru ya ahia na ichuru ya aja nke ikpeazu tupu ọ laa. Ichu aja ndi a kachasi di mkpa na mmemme ndi a niile n'ihia na ọmabe Nkalaha niile ga-aputa n'ike na ebube ya. Ndi isi nchaja niile ga-aputakwa. Umụ nwaanyi tumadi ogboduru agaghi aputa ubochi ahụ nke ha ga-eji wee hu ọmabe. Ntaramahuhu onye ma o bu ogbuduru dara iwu a bu onwu. Ebe a ga-anọ mee mmemme a bu n'ama egwuregwu Nkalaha a kporo "Ufu egbu". Ọmabe ndi ozo ga-anwa onwe ha iji mata nke ogwu ya ka di ire. Ndi isi nchaja ga-anwakwa onwe ha. Mgbe nke a gachara, ufodu ndi isi nchaja ga-eburu aja ndi a gaa n'oke ala jee tufuo ya bu aja ma gbapukwara ya egbe nke mputara ya bu na nsogbu, oria na ihe mgbu niile ga-abia ha na ndi otu ha laghachiri ndi ahụ ha na Nkalaha nwere okere ala.

Mgbe gboo, a na-eme mmemme nloghachi ọmabe, ndi isi nchaja na ndi isikoro na-akwado onwe ha nke oma site n'izere onwe ha n'ihe ruru aru ma o bu tinye aka n'ogwu. Ha ga-ebelatakwa otu ha na nwaanyi ha ga-esi na-emeko n'ihia na nwaanyi bu uru. Ebumnobi ha na nke a bu ka ọmabe wetara ha ihe oma ma chekwaba ha na ezinaulo ha.

Mmemme ọmabe, ka o di taa na Nkalaha

Usoro niile a na-agbaso na mmemme ọmabe mgbe gboo ka dikwa ire n'oge ugbu a mana ihe mgbanwe batarala na ya gunyere:

Ndị isi nchụaja n'oge ugbo a anaghizi aso nsọ ụfọdụ ihe dika o di n'oge gboo. Mgbe gboo, nwoke o bula ga-anọ n'awuru ga-egote ukwu akwa o ga-eyi ụbọchị ahụ mana taa, otutu na-achịta ukwu akwa nwunye ha nke na ha puta n'ogbo, nwunye ha ga-ama na o bu di ha nọ n'awuru ahụ. Nke a jọgburu udele ma sigbuo nkakwu.

N'oge ugbo a, ndi otu omabe jizi ya achọ okwu. Nke a na-adaputakarị mgbe mmadu abuo na-ese okwu ma o bu mgbe nwoke na-achụ nwaanyi. Onye nọ n'otu a na-eyiri awuru iji wee mesie ndi di otu a ike n'ihia na o maara na o nweghi ihe ha ga-eme ya n'ime awuru ahụ.

N'oge ugbo a, ndi so n'otu a na-eze onwe ha maka nsị na aja ha na-enye onwe ha. Anyaukwu na ekworo juputara n'etiti ha. Nke a mere na ụfọdụ n'ime ha na-emeruchazi aka n'ihe ojoo di iche iche na-atughị egwu odachi nwere ike iputa n'ajo akparamaagwa ndi a.

Ebube omabe nwere n'oge gboo adighizi ire taa. Mgbe gboo, nwaanyi ma o bu ogboduru o bula omabe pịara ihe ga-anuru ya ogwu n'ihia na o ga-etoriri onye ahụ ihe n'ahụ. Nke a putara na ụtali omabe na-ebu ogwu. A ga-agokwa omabe ahụ ago.

Mgbe gboo, o bughị mmadu niile na-anọ n'awuru. Nke a mere na onye ga-eme nke a ga-akwado maka ya site n'iwezuga onwe ya n'ihe ndi ruru aru mana taa, egwu daghariri n'ihia na umuaka niile nọ n'otu a na-achizi ino n'awuru. Mgbe gboo, ndi na-anọ n'isi emume a na-abu ndi okenye, ndi aka ha di ocha. Mana taa, ndi isi nchụaja omabe buzi umu ntakiri ndi ogo ha na-erubeghi nke a.

Okpukperechi ndi ụka sokwa metuta mmemme omabe taa na Nkalaha n'ih i na ụfodu ndi so na otu a, n'ih i na ụfodu ndi so na otu a echegharịa kpewere Chineke.

Uru omabe bara

O di mkpa ikowaputa uru omabe bara na ndu ndi Nkalaha n'ih i na o so n'usoro obibi ndu ha. Uru ndi a gunyere:

Ikpa obi oma : Mmemme omabe na-akpa ndi obodo obi oma. Obi oma a mmemme omabe na-eweta na-ebute ogologo ndu na ahụ isi ike nye ndi no n'otu omabe. Oha obodo sokwazi eketa oke na nke a n'ih i na o bukwazi ejije Odinaala nke a na-emeputa n'ama egwuregwu ma o bu n'obodo omabe.

Omabe so n'ochichi obodo: Ha na-ekpe ikpe ihe nyiri mmadu nkiti n'okpukpe. Omabe na-eji onwa abuo foduru ya tupu o laa; ekpezi esemokwu di n'etiti ndi otu ha. E jikwazi ya ekpezi esemokwu di n'etiti di na nwunye. Onye ma o bu nwoke nwunye ya gbahapuru maka esemokwu nke diiri ha n'oge a nke mmadu nkiti garala maka mkpezi mana o nweghi isi, omabe ka o diiri ije kpolata nwaanyi ahụ ma kpee udo n'etiti nwaanyi ahụ na di ya.

Ha na-echekwa obodo: Na Nkalaha, omabe na-eche obodo nche ka ndi ekperima ghara ibata na ya. E jikwazi omabe ebelata ajo ije umu nwaanyi na-eje o kachasi n'oge abali. E jikwazi ya egbochi omume ojoo nke ndi nto.

Omabe na-ana utu: Mgbe ufodu a na-edunye omabe ka ha nata ndi dara iwu nha ma o bu nakoo utu n'obodo. Ugwo omabe gara, o dighi onye na-agbagha ya ma o bu hapu ikwu

ya n'ihì na ike mmụọ na nke mmadụ ahaghị. Mmụọ na mmadụ anaghị atughā atughā.

Ọmabe bakwaziri uru n'ihì na e ji ya egosi ndiiche dị n'ọndu jenda (ọndu abum nwoke na nwaanyi). Mmemme ọmabe bu ihe diiri naani ndi okenye nwoke na umu okorobia ndi no n'otu ahụ. umu nwaanyi na ogboduru anaghị ama ihe o bula banyere ya.

Nchikọta na mmechi

Oru nchocha a agbaala mbọ n'inyocha mmemme ọmabe dika ejije odinaala na Nkalaha na ka o di taa. Nchocha a n'aka nke ozọ rutukwara aka n'otu ndi Nkalaha si eme mmemme ọmabe, ka e si eme ya mgbe gboo na ka o di taa na uru mmemme ọmabe bara na ndu ndi Nkalaha. Ebe a ka ndi nchocha kowara na e nweela ufodu ihe mgbanwe na mmemme a. Ndi nchocha choputara na mgbanwe ndi a ebutela ndaghachi azu nye oke mmemme a. Nchocha a lebakwara anya na otu Nkalaha siri malite na steeti ha no na ya taa. Otutu ihe mgbanwe ka ndi nchocha hutara na mmemme a taa n'ihì na o bughì ka ndi nna nna anyi ha siri hapuru anyi mmemme a ka ndi oge ugbo a sizi eme ya. Otu ihe ndi nchocha choputara na nchocha a bu na e ji mmemme ọmabe egosi ndiiche na jenda.

Ntunye elo

Site n'ihe a choputara, ndi nchocha tutara elo ndi a:

O bu oru diiri ndi isi nchaja ọmabe na ndi niile so na otu a ilaghach azu ma mewe mmemme a dika ndi nna nna anyi ha siri nyefee ha n'aka n'ihì na nke a ga-enye aka ichekwaba

ọdịnaala ndi Nkalaha. O ga-emekwa ka ebube ọmabe chawaputa.

Ndi otu ọmabe ga-ewepukwa ekworo, anya ụfụ na obi ọjọọ ha nwere n'ebe ndi otu ha nọ n'ihi na nke ahụ esoghi na njirimara ha dika o di na mbu.

Ndi isi nchujaja mmemme a kwesiri iso nsọ dika a turu anya n'aka ha na mmemme a ka ebumnobi ha dika nkwenye ha siri di wee zuo oke.

Edensibija

- Afocha, A. C. (2012). The influence of chrisianity on ọmaliko festival of Abatete Idemili L.G.A in Anambra State. B.A Long Essay, Department of Linguistics, Igbo and other Nigerian Languages, University of Nigeria Nsukka.
- Echeruo, M. (1973). The dramatic limits of Igbo ritual: Researches in African Literature 4 (1).
- Holden, S. (2008). Drama in language teaching. England: Longman Press.
- Mbah, B. M. & Mbah, E. E. (2007). Azụonye: Lectures on Igbo literature and stylistics. Nsukka: University of Nigeria Press.
- Nwadike, I. U. (1992). Ntọala agumagu. Obosi: Ifunanya Publishers Nigeria.
- Nwadike, I. U. (2003). Agumagu ỌdịnaalaIgbo. Nimo: Rex Charise & Patrick Ltd.
- Okafo, S. N. (2008). Akanka n'agumagu Igbo. Enugu: Colours Communication.
- Okebalama, C. N. (2003). Mkpelite agumagu ọnu Igbo. Enugu: Snaap Press Ltd.

- Onyeneke, A. O. (1987). The dead among the living: masquerades in Igbo society. Holy ghost congregation, province of Nigeria and Asele institute.
- Ubaku, K. C. (2013). The role of festivals in Awo-omamma Amiri relations since 1970. Journal of humanities and social sciences. 14 (5), 1-8
- Ude, F. U. (2018). Nduzi n'usoro ime nchocha n'asụsụ Igbo. Enugu: Computer Edge Publishers.
- Ugonna, N. (1976). Mmọnwụ: a dramatic tradition of the Igbo. Lagos: University of Lagos Press.
- Walter, E. C. (2007). X-raying the Nkalaha man: Nkalaha mirror. Abakaliki: Aerovin Printing & Publishing Coy.

Mgbakwunye

Ndị a gbara ajujụ ọny:

Aha	Afọ	Ọnụmara	Akaorụ
Eze Nwaebe	70	Amaezegba	Ọrụ ugbo
Ede Nwannamchi	62	Amaezegba	Ọrụ ugbo
Oku Nwebe	65	Ụmụlesha	Ọrụ ugbo
Eze Jacob Ekpe	67	Ụmụlesha	Ọrụ bekee
Emeka Ogbu	72	Amegụ	Azumahia
Ogbuzuru Onyebuchi	68	Amegụ	Azumahia
Adaka Ogbuabor	70	Amokwe	Ọrụ ugbo
Oke Agbo	77	Amokwe	Ọrụ ugbo

Ajujụ ọnụ a gbara:

Ndị Nkalaha ha bụ ndị na-eti ọmabe?

Kedu mgbe mmemme ọmabe bidoro na Nkalaha?

Kedu uru mmemme ọmabe baara ndị Nkalaha?

O nwere ihe mgbanwe batarala na mmemme ọmabe na Nkalaha taa?

Ihe mgbanwe ndị a bataralanụ, ha bụ nke ọma ka ha bụ nke ọjọọ; ha na-akwado mbunuche e ji hibe mmemme ọmabe na Nkalaha?

Kedu okwu ndumọdụ i nwere inye ndị na-eme mmemme ọmabe?